

Erdélyi Gábor:

Hitükben rendíthetetlenek

– Hát így nézünk ki – mondja **Nagy György**, Csetfalva polgármestere, miután a rövid falujárást követően a község központjában kiszállunk szolgálati Volgájából. Érezhető elégedettség bujkál az ötvenes éveit taposó, széles vállú, kemény kötésű férfi hangjában, amit nyomban meg is indokol. – Aki megfordult nálunk a legutóbbi árvíz után és látta a pusztítást, tudja miről beszélek. A falun két nap alatt kétszer is végigsöpítő áradat folyómederré változtatta a főutcát, amelyre korábban soha nem kapaszkodott fel a víz. Egész utcarészeket dőltek le a házak. Ma viszont már szinte semmi nyomát nem látni a tragédiának.

A polgármester állítása azonban, ahogy mondani szokták, nem egészen felel meg a tényállásnak. Az ugyan valóban igaz, hogy a ledőlt, megrongálódott és a felújításra szorult házak döntő többsége mára már újjáépült, illetve egynémelyiken az utolsó simításokat végzik, de az új épületek nagyon is feltűnőek, kiválnak a többiek közül, jócskán megváltoztatva ezzel a település korábbi arculatát. Sokak szerint egyenesen idegenné teszik a faluképet. A pénzhez ugyanis **az állam csatolta a felépíthető házak tervrajzát is**, amelyek kizárólag kétszintes épületek felhúzását irányozták elő. Más választás nem volt. Néhányan ugyan megpróbálkoztak eljárni a különböző hatóságoknál, azzal érvelve, hogy nem való a parasztnak az emeletes ház, de a **Kijevben elfogadott döntést** senki nem akarta megváltoztatni. Többen viszont még az eredeti tervet is egy újabb emelettel, vagy a megadott négyzetméterek kibővítésével fejezték meg. Ha már nyújtózkodunk, akkor nyújtózkodjunk! – gondolhatták, csak hogy jó néhányan még ma is ennek a terhét nyögik, hiszen a plusz négyzetméterek költségeit már nekik maguknak kell előteremteni. Nagyok, hatalmasak az új házak, egyik-másik meglehetősen ízléstelen is, ám a többségükről mégiscsak el kell ismerni, hogy a virágos erkélyekkel, a rendezett udvarokkal és festett kerítésekkel, önmagukban legalábbis, igazán kellemes látványt nyújtanak.

– Az árvíz után sokan feltették maguknak a kérdést a faluban: vajon ki a boldog, aki megy, vagy aki marad? – pergeti vissza az akkori eseményeket a polgármester. – Volt, aki gondolkodás nélkül az elköltözés mellett döntött, és elfogadta a ledőlt háza helyett valamelyik másik faluban, illetve Beregszászon számára felkínált házat vagy lakást. Igaz, nem sokan voltak ilyenek, mert az emberek többsége hallani sem akart arról, hogy elköltözzék.

„A csetfalvai emberek szeretik a falujukat, és semmi pénzért nem mennének el innen”. Ezt már **Boros Sándor** mondja, aki egyike azoknak, akiknek a házat szintén teljesen elmosta a víz, ám még csak meg sem fordult a fejében, hogy valahol másutt folytassa az életét, jóllehet mindkét lánya, akik más-más faluba mentek férjhez, nagyon szerette volna, ha hozzájuk költöznek. Ők maradtak. A csetfalvaiak szerint ugyanis elsősorban azok akartak elköltözni, akik máshonnan kerültek be a faluba és képtelenek voltak gyökeret verni, vagy pedig már évek óta másutt dol-

goznak, így most a költözéssel közelebb kerültek a munkahelyükhöz. Illetve volt néhány olyan család is az elköltözöttek között, melyek tagjai a világ végére is elmennének, csak dolgozni ne kellene.

1. **Csetfalva** valójában soha nem volt jelentős település, hiszen közigazgatásilag is – az utóbbi néhány év kivételével – mindig valamelyik szomszédos település társközsége volt. Évtizedeken keresztül megközelíteni sem volt könnyű, hiszen **nem volt buszjárata, a vonatok pedig nem álltak meg**, jóllehet közvetlenül a falu elején robogtak el.

2. Ma viszont már nem így van – mondja nem kis büszkeséggel Nagy György, aki az önálló tanács létrehozása óta birtokolja a hivatalos megfogalmazás szerint a „falunöke” tisztségét. – Autóbuszjárata ugyan ma sincs a falunak, de a helyi érdekű **vonatok már megállnak**. Amióta pedig a település is bekapcsolódott a falusi zöldturizmus mozgalomba, jönnek, egyre többen jönnek Csetfalvára, ahol 15 háznál kétágyas szobákkal, fürdőszobával, hagyományos magyar ízekkel és vendégszeretettel várják a vendégeket, természetesen elsősorban Magyarországról. A többnyire autóbuszon érkező látogatók általában csak az éjszakákat töltik a faluban, hiszen nappal Kárpátalja különböző kulturális és történelmi nevezetességeit keresik fel, de annak a néhány családnak még ez is jól jön, hiszen hozzájut egy kis jövedelemhez.

3. A Kárpátaljáról kiadott legtöbb térképen ugyan hiába keresi a tájékozódni akaró utazó Csetfalva nevét, mégsem kell tartania attól, hogy eltéveszti a falut, hiszen bármelyik irányból is közelíti azt meg, harangtornya messziről eligazítja. A hétszázalig alig valamivel meghaladó lélekszámú kisközség **Beregszász és Nagyszőlős között félúton**, az egykori **Bereg és Ugocsa megye határmezsgyéjén**, a tőle keletre lévő országúttól kissé félreesően húzza meg magát. Körötte a síkvidéki tájat északi irányból a szomszéd települést szegélyező hegyek, Nyugat felől a vári erdő, Dél felől pedig a **Tisza határolja**, ez utóbbi a szó valódi értelmében is, hiszen ezen a szakaszon a folyó már az **országhatár** szerepét is betölti **Ukrajna és Magyarország** között. A határ pedig, mint általában mindenütt a világon, nem csupán az emberek mozgási lehetőségeinek, hanem a gondolatainak és reményeinek is korlátokat szab. Hiába álmodnak és vágyakoznak, örülnek és sírnak, szeretnek és szenvednek, imádkoznak és dalolnak egy nyelven az **ukrán oldalon** lévő **Csetfalván** és a **folyó túlszéljén** lévő **Milotán** az emberek, mégis úgy tűnhet, mintha valójában nem ugyanazon a nyelven beszélnének.

Ezt maguk a csetfalvaiak állítják, hiszen amióta szabadon járnak-kelnek át a határon, tudják, hogy odaát, a beregi táj tiszántúli részén lévő településeken sem fonják kolbászból a kerítést, az emberek valahogy mégis másképpen élnek, jobban és könnyebben boldogulnak. Ideát viszont mintha megállt volna az idő, jóllehet ők sem álmodnak lehetetlent. Meg nem is akarnak ők sokat, elérhetetlent pedig különösen nem, csak megélni a munkájukból emberi módon, ami igazán nem nagy kí-

vánság. A valóság ugyanis merőben más: **se munka, se kereset, se remény**. A polgármester szerint a felnőtt lakosság legfeljebb tíz-tizenöt százalékának van állandó munkája, míg a többi a korábbi mezőgazdasági nagyüzem felparcellázott földjein próbál megélni.

– De csak próbálkozik, hiszen megélni nem tud – kapaszkodik bele a polgármester utolsó mondatába **ifj. Papp Zoltán**, aki éppen abban a pillanatban lépett be a polgármester irodájába. Zúgolódása nem alaptalan. Moszkvában végzett főiskolát a hetvenes években, amikor még nagy keletje volt Kárpátalján a konzervipari szakembereknek. Egy magára valamit is adó mezőgazdasági nagyüzem ugyanis egyszerűen elképzelhetetlennek tartotta, hogy ne legyen konzervgyára, mivel nem tudtak annyi konzervet előállítani, amire ne találtak volna vevőt az orosz piacon. Mint szakembernek, neki is jobbnál jobb ajánlatai voltak, több konzervgyárat beindított, talpra állított. Jól kerestek az ott dolgozó munkások is. Aztán felbomlott a birodalom, **lehúzta** előttük a rolót az **orosz piac**, bezártak a konzervgyárak, utcára kerültek az emberek. Köztük ő is. Eleinte még reménykedett, hátha csak átmeneti válságról van szó, ám később feladta. Próbálkozott itt-ott, ezzel-azzal, de be kellett látnia, csak saját magában bízhat. Disznóhizlalásba kezdett, majd zöldségtermesztéssel is komolyan kezdett foglalkozni, hiszen a két fiáról, akik közül az egyik egyetemen, a másik pedig főiskolán tanul, szintén gondoskodni kell. Tavaly például nagyon jól jövedelmezett az uborka, de nem panaszkodtak azok sem, akik paradicsomot termeltek, ám az idén mindkét zöldségből túlkínálat van, jóllehet a termés is gyengébb. Elhatározta: jövőre káposztával próbálkozik, arra ugyanis változatlanul nincs esélye, hogy esetleg a szakmájában is sikerül elhelyezkednie. Ötven éves fejjel pedig már nemigen kezd valami újhoz az ember, hiszen a nálánál sokkal fiatalabbak sem tudnak állandó munkához jutni, ráadásul a kishatárforgalom felszámolásával a „**batyus turizmusnak**” és az **idénymunkának is befellegzett**.

A honfoglalás kori monda szerint **Árpád hú szolgájának, Csetnek a nevéből** eredő Csetfalva számára az elmúlt évszázadok során sok mindent jelentett a folyó, de megélhetést sohasem. A hajdani, zömében földművelésből élő zsellérek és napszámosok ugyanis nem értettek a halászathoz, legfeljebb csak a kosárfonáshoz, amelyhez a folyó árterületén burjánzó fűzfabokrok bőségesen megteremték a kiváló alapanyagot. Az emberek **félték és szerették a folyót**. A tavaszi és az őszi áradások során rettegtek tőle, hiszen sokszor elragadta tőlük ingóságait, ám büszkék is voltak rá, becézgették, dalaikba foglalták, szomjukat oltották gyöngyöző, **forrástiszta vízával**. A „felszabadulást” követő szovjet évtizedekben pedig, amikor a „nagy dicső hon...”, melynek a világon nincs sehol se párja, mert lakói szabad emberek”, szögesdrótból font kerítéssel és jelzőrakéta-rendszerrel határolta el a falut a Tiszától, a folyó számukra az egyik **összekötő kapcsot** is jelentette **az anyaországgal**. Az emberek gyakran csak azért mentek ki a falu szélén épült töltésre, hogy megpihentessék a tekintetüket a kőhajításnyira lévő folyó felszínén, azt

remélve, hogy a víz hátára veszi és magával sodorja bátortalan sóhajukat és üzenetüket is, amelyet még önmagukban is csak félve fogalmaztak meg, hiszen soha nem lehetett tudni, esetleg nem csacsogják-e ki azt a szertelen hullámok még a határ innenső oldalán.

A **ma is színmagyar település** legnagyobb büszkesége azonban a **kazettás templom** és az 1796-ban épült tűhegyes sisakú, közel **hetven méter magas**, négy fiatornyos, **faszkeresztű harangtorony**. A hajó kazettái sakkáblaszerűen váltakozva, sötétebb és világosabb mezőkből állnak, virágos ornamentális díszítésekkel. A hatvan festett táblából álló alkotás – az egyik kazetta feliratának tanúsága szerint – Sándor Ferenc keze munkáját és tehetségét dicséri. Írásos feljegyzések szerint a festett táblák olyannyira megnyerték a községben többször is megforduló **Móricz Zsigmond tetszését** is, hogy le is rajzolta azokat magának jegyzetfüzetébe. A krónika szerint a nagy író család kapcsolatok kötötték Csetfalvához. Egy ideig ugyanis itt volt református pap anyai nagyapja és itt született édesanyja is. A faluhoz kötődő kapcsolatát a templom falán elhelyezett emléktábla őrzi. Ugyancsak emléktábla állításával fejezte ki tiszteletét az utókor gróf **Széchenyi Istvánnak** is, aki 1847-ben a **Tisza-szabályozás munkálatainak menetét tekintette meg** a vidéken. Szeptember 9-én a Pannónia gőzös Csetfalva és Tiszaújlak között zátonyra futott. Az éjszakát Széchenyi és kísérete ugyan a hajón töltötte, ám mikor belátták, hogy útjukat egyelőre nem folytathatják tovább, felkeresték a vidék néhány települését. A feljegyzések szerint szeptember 10-ét Csetfalván, 11-ét pedig Badalóban töltötték.

A mai Csetfalva, amelynek földjeit egykoron a Széchy-, Lónyay-, Tarczay-, Balassi-, Rákóczi-, Mikolay-, Báthory-, Anarcsi-családok birtokolták többek között, csendes, nehezen boldoguló kisközség. Az itt élők szerint túlságosan is csendes, hiszen még **egy rendes korcsmája sincs**. Ellenben mégis büszke, mert van mire emlékeznie, van mit ápolnia, és van két temploma is. A messze földön híres református temploma mellett ugyanis két éve a 250 hívet számláló római és görög katolikus gyülekezet is gyönyörű szentélyt állított, ám mivel **az ígét minkét helyen magyarul hirdetik**, az emberek mindkettőbe szívesen betérnek. Hitükben rendíthetetlenek.

Erdélyi Gábor 1948. Csetfalva. Újságíró Ungváron. 1993-2003. márciusa között a Kárpáti Igaz Szó főszerkesztője, jelenleg a lap főszerkesztő-helyettese.